

oly kitünő szintézise az amerikai közművelődés intézményeire, főleg az iskola-rendszerre vonatkozó megfigyeléseknek és élményeknek, tapasztalatoknak és főljegyzéseknek, tanulmányoknak és vizsgálódásoknak, aminővel alig rendelkezik még egy európai nemzet irodalma, s azért valóban nagy köszönettel tartozunk neki a magyar neveléstudomány nevében.

Gyulai Agost.

Takaróné dr. Gáll Beatrix: Gazdaságetika. Közgazdasági Könyvtár XX. kötet. Kiadja a Magyar Közgazdasági Társaság. Budapest, 1938. (N. 8-r., 210 l.) Ara 5 pengő.

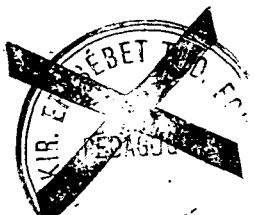
Nemcsak a magyar tudományosságának általában, hanem a magyar nevelésnek külön is örömmel kell üdvözölnie e munka megjelenését. Miközben ugyanis a címben foglalt legifjabb tudománynak a lényegét és tanait rendszeresen kifejti, egyszersmind a modern nevelés szemszögéből is jelentős eredményeket tartalmaz. Három főrésze oszlik.

Az I. főrész a gazdaságetika lényegét és problémakörét fejti ki teljesen eredeti elgondolás alapján, szakítva a közgazdaságtannak eddigi sablonos fogalmi meghatározásaival. S amint később látni fogjuk, éppen ennek révén válik jelentőssé mai nevelésügyünkre nézve. Kimutatja, hogy a gazdasági élet kizárólagosan gazdasági szokokból meg nem érthető, mivel a történelmi, társadalmi és erkölcsi erők lépten nyomon résztvesznek alakításában. E mélyebben rejlő indítékok mibenlétének és szerkezetének felderítésében áll a gazdaságetika lényege. Problémaköre pedig két részre tagolódik: ontológiai és axiológiai részre.

Az ontológiai problémakör vizsgálatát tartalmazza a II. főrész. Itt leíró módon kutatja a szerző a gazdasági cselekmények erkölcsi jellegét. E vizsgálat eredményeként a *gazdasági ethost* találja a gazdasági cselekmények legfőbb ismertető jegyének azon egyszerű oknál fogva, hogy minden gazdasági tevékenység egyszersmind emberi cselekmény is. A gazdasági ethos történeti szerepét kutatva megállapítja, hogy az mint vezérelv együtt születik ugyan a kereszténységgel, de mint a gazdasági cselekvésnek gyakorlati mozzanata kizárólag a legújabb kor vívmánya, amely legtisztább megvalósulásához a teret a mai totális állameszme keretei között találja meg.

Legterjedelmesebb a dolog természeténél fogva a III. főrésznek, az érték-előnéleti vagy axiológiai problémakörnek a kibonyolítása. Az általános etikával való összehasonlítás alapján megint történelmileg bizonyítja, hogy a gazdasági cselekvésnek éppúgy, mint minden emberi cselekvésnek, megvannak a maga eszményei, mégpedig korok szerint változó megjelenési formában. Őt ilyen gazdasági eszményt különböztet meg. Ezek a következők: a) a gazdasági hedonizmus vagy harácsolás, b) a hasznosság vagy utilitarizmus, c) a termelékenység vagy produktivizmus, d) a gazdasági egyensúly és e) a nemzeti jólét eszménye, amelyek mindegyike az általános etika egy-egy — a történelem folyamán alakító erejének bizonyult — eszményének felel meg.

Ezután megvizsgálja, hogy az egyes említett eszményekben milyen mértékben lép előtérbe vagy szenved hátrátételt az etikai szempont, mert kétség-

telen, hogy mind a közösségi, mind az egyéni élet érdekét tekintve az lesz a legkívánatosabb és kialakításra legméltóbb, amelynek keretei között legtöbb alkalom nyílik az etikai követelmények megvalósítására. Takaróné helyes módszer itt is az, hogy a valóság, azaz a történelem által az idők folyamán nyújtott bizonyítékokra támaszkodik s ezzel okfejtését a legszilárdabb alapokra építi fel. A talált bizonyítékok tanúsága alapján a nemzeti jólét eszményét ítéli legalkalmasabbnak arra, hogy a gazdasági élet alakításában állandó irányítóul szolgáljon a jelenben és jövőben egyaránt. Míg ugyanis a gazdasági egyensúly eszménye, amelyet a közelmúlt a legértékesebbnek tartott, csak annyit követel, hogy „minden egyes gazdálkodó egyénnek kialakuljon a maga egyenletes életszínvonala“, addig a nemzeti jólét eszménye „méri az egyes színvonalak minőségét s a nagy eltérések kiküszöbölésére törekszik“ (179). Ez lesz tehát a legegységesebb gazdasági eszmény. Alakulásának mérője ugyanis az árrendszer kialakulása, amelyben már „a termelés, fogyasztás, forgalom és jövedelemeloszlás egyaránt közrehatnak“ (181). Ezzel szemben a többi gazdasági eszménynél a fogyasztás csak elvétve, a jövedelemeloszlás problémája pedig egyáltalán nem szerepel.

Ennek az eszménynek a közgazdasági életben való térhódítása összefügg a nemzeti közszellem általános kialakulásával. A jólét megteremtése a nemzeti lét nézőpontjából fontosabb minden más követelménynél, mert csakis ezen az alapon lehet megteremteni az egységes nemzeti közszellemet is, amelynek a nevelés útján történendő megvalósítása ma már minden jelentősebb európai állam művelődési politikájának tengelye.

A mai kultúra a cél fogalmát viszi bele az emberi életbe s „célnek az emberi eszmény minél magasabbra emelését tekinti“ (187). Viszont az emberi eszmény minél magasabbra emelését, általánosságban az emberi személy tisztelétét a nemzeti jólét eszménye állítja leginkább előtérbe a gazdasági cselekvések sorozatában, amennyiben minden egyes ember jogos igényeinek méltánylását követeli s azt parancsolja, hogy az emberi méltóságot se magunkban, se másokban meg ne alázzuk, hanem állandóan tiszteletben tartjuk (186). Így kapcsolja bele szerzőnk gazdaságetikájára a közgazdaság gyakorlatát és tudományát egyaránt abba az egyetemes szemléleti módba, amely ma a nemzeti szellemű nevelés célkitűzései alapján az elvont tudományművelést éppúgy áthatja, mint a gyakorlati politika tevékenységi körét. Így a gazdaságetika a nemzeti közszellem pedagógiájának részint további erővel követelését, részint — egy bizonyos szempontból — beteljesedését foglalja magában.

A mű megalapozása és szerkesztése, az egyes tételek kifejtése és igazolása, a köztük levő összefüggések feltüntetése széleskörű és biztos közgazdasági, történelmi és filozófiai tudásra vall. Emellett, ami nagyon kevés magyar tudományos műről mondható el, Takaróné munkája „kellemes olvasmány“ anélkül, hogy mélységéből veszítene, mert színes és magyaros nyelvvel a legelvontabb gondolatokat is könnyen érthetőkké tudja tenni. Merész elhatározással szakít a német tudományosság emleiben növekedett régi tudósgárda homályosságával, te

nem veszi át egyes újabb szellemi nagyságoknak azt az eredetiségkedését sem, amely a „frappáns megvilágítás“ jelszavának hangoztatásával a legegyszerűbb gondolatkapcsolatok közé is zürzavart és mesterséges homályt csempész.

A kiváló munka nagy nyeresége a magyar tudományos irodalomnak és méltó arra, hogy ne csak a szakkörök, hanem a művelt nagyközönség is figyel-mére méltassa.

Barankay Lajos.

Vezérfonál a fiú- és leánygimnáziumok testnevelésének tanításához. Budapest, 1938. A m. kir. Testnevelési Főiskola kiadása. 175 lap.

A szinte beteges újítási vágy, a 20 év óta dúló pedagógiai reformláz nyomán, hosszú vajúdság után és sok zürzavar közepette megszületett újabb vagy legújabb, sőt legeslegújabb középiskolai tanterv egyik részletének, a *testnevelés*, régi nevén: *torna*, mint iskolai „tantárgy“ tantervének teljes kiépítéséről van szó a Testnevelési Főiskola előttünk levő kiadványában. Ez a legifjabb magyar főiskola, melyet a világháború befejezése, nemzetünk letiportatása után a nemzeti visszahatás, a magyarság testi megerősödésének és lelki fölemelkedésének vágya s az ezt kifejező 1921. évi testnevelési törvény hozott létre, nem kis mértékben e sorok írójának, mint a főiskola első igazgatójának közreműködésével, kezdetől fogva nemcsak a testnevelő tanárok képzését s a sportnak szakszerű szolgálatát tűzte ki céljaul, hanem az iskolai testnevelésnek, mint az iskolai nevelés szervesen kiegészítő és egyenrangú részének gondozását is. Ezért vonta bele a tanügyi kormányzat mindennemű iskolafaj tantervének készítésénél tárgyalásaiba, tantervi munkálataiba a torna tantervének kidolgozása végett a gyorsan fölvirágzott s ma már Európa-szerte jó hírnek és nagy tekintélynek örvendő főiskolát mint intézményt is, illetőleg az ott működő jeles szakemberek gárdáját.

Igy történt ez az új középiskolai tantervnel is.

A szakembereknek tárgyszeretete mindig és mindenütt nehézségeket támaszt a műfaji természetüknél fogva szűkszavúságra kárhooztatott tantervek elkészítésénél s az egyensúlyt a szakembereknek gyakran túlzó tárgyszeretetével szemben egy központi szervnek, az Országos Közoktatási Tanácsnak vagy esetleg a Közoktatásügyi Minisztériumnak kell megteremtenie az egyes tantárgyak követelményeinek, de a kiadandó tantervi vagy utasítási munkálatoknak terjedelmére nézve is. A klasszikus értelemben vett, tökéletesnek mondható tantervek mindig rövid, szűkszavú fogalmazásban végeztek a tananyag kijelölésével s egyik tárgynak sem volt szabad túltengenie e tekintetben. Elismerjük, hogy nehéz ehhez a korláthoz igazodnia a modern testnevelés tantervének, melyet sok százféle gyakorlat tölthet be az orvosi szempontok, az ifjúság fejlődéstani stb. szempontjainak figyelembevételével. Talán most már nem kulisszatitok, hogy a középiskolák, vagyis a gimnázium számára készült legújabb tanterv testnevelési fejezetének ez a természetszerű „túltengése“, illetőleg a túltengés lefaragása céljából folyt hosszas viták és küzdelmek voltak egyik oka annak a nagy, évekig tartó késedelemnek, melyet a tanterv és utasítások vég-